

Motion

1981/82:2445

Lars Werner m. fl.

Förslag till lag om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m. m.
(prop. 1981/82:196)

Få verksamheter torde vara så mycket debatterade och så väl utredda som den svenska vapen- och krigsmaterielexporten. Trots detta har handeln med svenska vapen och närallgande varor ständigt hamnat i blåsväder, och konflikter mellan de uttalade målsättningarna och verkligheten gång på gång inträffat.

Enligt vänsterpartiet kommunisternas mening är detta ofrånkomligt, så länge riktlinjerna för verksamheten har den utformning de har i dag, en utformning som med smärre förändringar gällt ända sedan femtiotalet. Den senast genomförda utredningen, som ligger till grund för den nu framlagda propositionen, har inte på något sätt tagit itu med de grundläggande problemen. Följaktligen kommer inte heller propositionen och dess lagförslag att undanröja de gamla konfliktorsakerna mellan målsättning och verksamhet.

Inhemsk vapen- och krigsmaterielproduktion är nödvändig och önskvärd för att så långt som möjligt göra ett svenskt, militärt neutralitetsförsvar självförsörjande och oberoende av utlandet. Tyvärr har utvecklingen inom detta område gått i rakt motsatt riktning under hela efterkrigstiden. Produktionen av vapen och krigsmateriel i Sverige har knutits allt fastare till motsvarande produktion i Västeuropa och USA och därmed har också utrustningen för det svenska, militära försvaret alltmer likriktats med Atlantpaktens. Det gäller särskilt högteknologiska områden som flygvapnet, där JAS-projektet är det senaste beviset på detta beroende. Sverige kan nu inte längre på egen hand tillverka de militärflygplan som alla partier utom vpk anser vara nödvändiga. Det kan endast ske i samarbete och samverkan med USA, England, Västtyskland och Frankrike.

Samordningen inom produktionen bäddar självklart för ett intensifierat teknikutbyte och en ökande export. Det är ingen slump att den svenska vapenexporten visat kraftigt stegrande siffror de senaste åren. Det är heller ingen slump att krigsmaterielexportkommittén konstaterar att ökningen beror på "större och dyrare försäljningar till traditionella köparländer". Det är till NATO-länderna och med dem förbundna stater som den svenska vapenexporten framför allt har ökat.

Sett ur svensk, nationell synvinkel är detta en olycklig utveckling. Det stärker inte förtroendet för den svenska alliansfriheten och det minskar Sveriges möjligheter till självständigt agerande i kritiska lägen. Den första förutsättningen för att minska exportberoendet för svensk vapen- och

krigsmaterielindustri ligger därför i en omläggning av det egna, militära försvarets organisation och utrustning. En frigörelse från NATO-beroendet på detta område medför också möjligheter till omläggning och minskning av vapenproduktionen i Sverige. Den minimerade export som därefter kan bli nödvändig skall omges med restriktiva och strikta bestämmelser.

Vpk har vid ett flertal tidigare tillfällen framhållit att ett köparlands inre förhållanden och det sätt på vilket det verkar i det internationella systemet måste vara helt avgörande för om det skall få köpa svenska vapen. Vpk har också påpekat det hyckleri som ligger i försöken att utforma de svenska exportbestämmelserna så att de ger sken av att det går att sälja vapen utan att de kommer till användning. Den svenska vapenexporten har upprepade gånger brutit mot de utformade bestämmelserna. För det första har en inte tillräckligt sträng tillämpning medfört att Sverige sålt vapen till länder som shahens Iran, latinamerikanska diktaturer och stater som Indonesien och Malaysia. För det andra har vapenexport till länder som Indien och Pakistan pågått ända fram till dagen före ett krigsutbrott.

Det är en framgång att krigsmaterielkommittén i sitt betänkande lyft fram kravet om att politiska förhållanden och undertryckande av mänskliga rättigheter i ett visst land skall omöjliggöra svensk vapenexport dit. Detta krav bör ytterligare understrykas genom att riksdagen uttalar att sådana förhållanden är absolut diskriminerande för ett land som tänker köpa svenska vapen. Om denna punkt i riktlinjerna tillämpas strängt kan de pinsamma affärer med svenska vapen som avslöjats under de gångna åren undvikas. Punkten bör utvidgas med att en stat som för en expansionistisk utrikespolitik inte heller skall få köpa svenska vapen. Vidare bör uppdelningen mellan defensiva vapen och krigsmateriel i övrigt tas bort ur riktlinjerna. Den bestämmelsen har ett flertal gånger utnyttjats för att kringgå bestämmelserna och möjliggöra export till stater, som med en striktare tillämpning inte skulle ha kommit i fråga som kunder.

Förslaget om slutförbrukningsintyg är bra, men det måste kompletteras till att också omfatta licenstillverkningen. Också i detta fall har det vid ett flertal tillfällen inträffat att licenstillverkade vapen sålts vidare till tredje land och på så sätt hamnat där de enligt de svenska bestämmelserna inte borde ha hamnat.

När det gäller redovisningen av exporten bör de av SCB föreslagna förbättringarna genomföras. Statistiken, som den nu är utformad, lämnar mycket övrigt att önska, och varje förändring som medför en klarare redovisning måste betraktas positivt.

Vpk har i sin motion under allmänna motionstiden tagit upp kraven på förbättrad parlamentarisk övervakning och samhälleligt övertagande av krigsmaterielindustrin, varför dessa krav ej upprepas här.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslås

1. att riksdagen uttalar att en första förutsättning för en minskad

svensk vapenexport är en förändring av det svenska militära försvarets organisation och utrustning,

2. att riksdagen uttalar att den sista punkten i de nu föreslagna riktlinjerna, den om staters politiska förhållanden och respekterande av mänskliga rättigheter, i första hand skall vara avgörande för om staten i fråga skall få köpa svenska vapen eller inte,
3. att riksdagen med ändring av proposition 1981/82:196 beslutar att riktlinjerna kompletteras på det sätt som anges i motionen,
4. att riksdagen beslutar att uppdelningen i defensiva vapen och krigsmateriel i övrigt tas bort ur riktlinjerna,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att kravet på slutförbrukningsintyg också skall gälla vid licenstillverkning,
6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en förändring av redovisningen av vapenexporten enligt SCB:s förslag.

Stockholm den 16 april 1982

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

OSWALD SÖDERQVIST (vpk)